

**Türkiye’de Yerel Yönetimler Üzerinde Vesayet Uygulamaları
2025 Kùltür ve Turizm Bakanlığı Müdahaleleri Raporu
21 Aralık 2025**

Bu bölüm, ilk bakışta “etkinlik takvimi”, “teknik kurul kararı”, “ihale/ön yeterlilik listesi” veya “bütçe kalemi” gibi görünen idari işlemlerin, fiiliyatta yerel yönetimin kùltür alanındaki karar alma yetkisini daraltan ve yerel demokrasiyi dolaylı yollarla bypass eden bir vesayet mimarisine nasıl dönüştüğünü göstermeyi amaçlar.

1 Ocak 2025 – 18 Aralık 2025

DÜZENLEMELER
1) Kültür Yolu Festivalleri: Sanatçı ve İçerik �zerinden “Program Vesayeti”
2) Kültürel Miras Alanlarında Planlama: “Mekân Vesayeti” ve Koruma Rejimi �zerinden Yetki Daralması
3) Restorasyon ve �evre Düzenlemesinde �n Yeterlilik Listesi: “Uygulayıcı Vesayeti”
4) Kültür Fonları ve Bütçe Kısıtları: “Kaynak Vesayeti”
5) �ren Yeri ve Müze Gelirleri: D�SiMM �zerinden “Gelir Vesayeti” (Süreklilik Gösteren Mekanizma)

DÜZENLEMELER

1- Kültür Yolu Festivalleri: Sanatçı ve İçerik  zerinden “Program Vesayeti”

Tarih / Resmî Dayanak

15 Şubat 2025 — Resmî Gazete’de yayımlanmış bir düzenleme değil; uygulama Bakanlık organizasyonu ve duyuruları üzerinden i letildi. Türkiye Kültür Yolu Festivalleri, Bakanlık/DÖSİMM kanalıyla merkezî bir takvim ve kurumsal  er eyleyle yürütülmektedir.

<https://kulturyolufestivali.com>

Olayın Tanımı

Festival programında belediyelerin önerdiği yerel sanatçılar yerine, merkezî listelerden sanatçı seçimi yapılarak içerik akış  fiilen merkezden belirleniyor. Muhalif belediyeler sınırlı i  birlikleri yapıyor.

Analiz

Bu müdahaleyi, “yasak” veya “iptal” gibi deęerlendirmiyoruz. Burada daha sofistike bir yöntem izleniyor, kültür politikası, içerik k rasyonu üzerinden merkezile tiriliyor.

- Belediyenin kültür birimi, kendi kentinin kültürel ekosistemini (yerel sanatçı, mekân, tema, paydaş) kuracak asli aktör olmaktan çıkarılıyor ve “merkezî programın lojistik sağlayıcısına” indirgeniyor.
- “Kamu yararı” dili, kültürel erişimi artırma iddiası taşırken; pratikte yerelin temsil hakkını ve kültürel çoğulculuğu daralıyor: Hangi sanatçının, hangi kentte, hangi mek nda görünür olacağına dair karar, seçilmiş yerel yönetim yerine merkezî idare ağında şekilleniyor.

Etkileri

- Yerel kültür bütçesi ve meknları, yerel önceliklere göre değil, merkezî programın ihtiyaçlarına göre hizalanır.
- Kentin kültür alanında “kendi hikyesini anlatma” kapasitesi zayıflar; yerel aktörler (bağımsız sahneler, yerel sanatçılar, kent inisiyatifleri) görünürlük kaybeder.
- Belediyenin kültür politikası, seçmen iradesiyle oluşan bir kamu hizmeti olmaktan çıkar; merkezî takvimin uzantısı hline gelir.

DÜZENLEMELER

2- Kültürel Miras Alanlarında Planlama: “Mekân Vesayeti” ve Koruma Rejimi Üzerinden Yetki Daralması

Tarih / Resmî Dayanak

3 Mayıs 2025 / 32889 Resmî Gazete Kültürel Miras Alanlarında Planlama Yetkisi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün yetkileri genişletildi.

2025 içinde belediyelerin hareket alanını doğrudan etkileyen somut dayanaklardan biri; Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu’nun 27/06/2025 tarihli ve 3705 sayılı İlke Kararıdır (RG: 10/07/2025 – 32952).

<https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/kultur-varliklarini-koruma-yuksek-kurulunun-27-06-2025-tarihli-ve-3705-sayili-ilke-karari-32952>

Ayrıca Bakanlığın (KVMGM) koruma amaçlı planlama süreçlerinde doğrudan rol aldığı, kendi resmî sayfalarında yer alan “devam eden koruma amaçlı imar planı” süreçleriyle de görünürdür.

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-359011/2025-yili-itibariyle-genel-mudurlugumuzce-calismalari-devam-eden-koruma-amacli-imar-planlari.html>

Olayın Tanımı

Koruma alanlarında (özellikle kentsel arkeolojik sit gibi hassas bölgelerde) planlama rejimi; yerel meclis kararından bağımsız olarak, koruma kurulları/ilke kararları ve Bakanlık onay mekanizmaları üzerinden şekillenir. Kısaca belediyelerin sit alanlarındaki imar planları kararları bakanlık onayına bağlandı.

Analiz

Bu durum, kültür varlıklarını koruma gerekliliğinin ötesinde, şehircilik yetkisinin çekirdeğine temas eder: Planlama yetkisi, belediyenin temel demokratik araçlarından biridir (kentte neyin nerede, nasıl yapılacağı).

- Koruma rejimi, teknik olarak “bilimsel zorunluluk” taşısa da karar zinciri merkezîleştğinde belediye karar verici değil, dosya hazırlayan kuruma dönüşür.
- İlke kararları, plan onayı tamamlanana kadar uygulamayı askıda tutarak (hangi işlerin yapılabileceğini sınırlandırıp izin süreçlerini çoğaltarak) belediyeyi fiilen kilitler: Yerel yönetim “yapmak istiyor” olsa bile, karar “yapabilir/yapamaz” hattına merkezî mekanizmalar tarafından çekilir. (<https://www.lexpera.com.tr/resmi-gazete/metin/kultur-varliklarini-koruma-yuksek-kurulunun-27-06-2025-tarihli-ve-3705-sayili-ilke-karari-32952>)
- Sonuçta “kamu yararı” maskesi altında işleyen süreç, yerelde seçilmiş iradeyi değil; merkezî onay akışını üstün kılar.

Etkileri

- Plan revizyonları ve uygulama projeleri uzar; belediyenin yatırım takvimi bozulur, hizmet gecikmesi kronikleşir.
- Sit alanı çevresinde yaşayan yurttaş, basit altyapı/iyileştirme taleplerinde bile “kurul süreci”ne takılır; yerel yönetim hesap verebilirlik üretmekte zorlanır (“neden yapılmıyor?” sorusunun cevabı belediyenin elinde değildir).
- Koruma alanlarında ekonomik ve sosyal hayat, belirsizlikle baskılanır; belediye, kent yönetiminde stratejik inisiyatif kaybeder.

DÜZENLEMELER

3- Restorasyon ve Çevre Düzenlemesinde Ön Yeterlilik Listesi: “Uygulayıcı Vesayeti”

Tarih / Resmî Dayanak

18 Mayıs 2025 — “Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KVMGM) 2025 yılı proje işleri için ön yeterlilik listesi” Resmî Gazete’de yayımlanmıştır (RG: 18/05/2025 – 32904).

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-399486/belli-istekliler-arasinda-ihale-usulu-on-yeterlik-alan-istekli-listeleri.html>

Olayın Tanımı

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü (KVMGM), kültürel miras projelerinde “proje işleri” kapsamında; rölöve–restitüsyon–restorasyon projeleri ile bunlara bağlı teknik hizmetleri ve çevre düzenleme projelerini yürütebilecek “ön yeterlilikten geçmiş istekli” şirket/kuruluş listesini Resmî Gazete’de yayımlayarak yürürlüğe koydu.

Analiz

- Bu müdahale “teknik kalite kontrolü” gibi sunulabilir; ancak vesayet boyutu şuradadır: belediyenin sözleşme özgürlüğü ve proje ekosistemi, merkezî bir filtreye bağlanır.
- “Ön yeterlilik”, mekanizması belediyelerin “hangi işi kime yaptıracak”na ilişkin takdir alanını ihale tekniği üzerinden daraltır: Yerel idare, ihaleyi açsa dahi fiilen merkezin filtrelediği bir havuz içinden seçim yapmak zorunda kalır.
- Yerel yönetim, kendi kentindeki yerel/ölçekli uzmanları güçlendirecek bir satın alma stratejisi kuramaz; kültür yatırımı, “merkezî havuzdan seçilen yüklenici” üzerinden yürür.
- Dışarıdan “kamu ihale standardizasyonu / kalite güvence” gibi görünen adım, pratikte uygulayıcı ekosistemi merkezileştirir: Yerel yönetimin proje/uygulama kapasitesi, “seçtiği yüklenici” üzerinden değil “merkezin uygun gördüğü yüklenici” üzerinden yürür.

- Böylece kültürel mirasın korunması alanı, belediyenin kamusal kapasite geliştirme sahası olmaktan çıkar; merkezî idarenin kontrol ettiği bir uygulama rejimine dönüşür.

Etkileri

- Belediyelerin proje başlatma süreleri uzar; ihale süreçleri “havuz yeterliği” nedeniyle daralır.
- Yerel firmalar/uzmanlar dışarıda kalır; kentte kültürel miras alanında yerel kapasite ve istihdam gelişimi baskılanır.
- Belediyenin “kendi önceliğine göre” proje sıralaması zayıflar; merkezî kriterler yerel ihtiyaçların önüne geçebilir.

DÜZENLEMELER

4- Kùltür Fonları ve Bütçe Kısıtları: “Kaynak Vesayeti”

Tarih / Resmî Dayanak

1 Temmuz 2025 — Resmî Gazete’de yayımlı tekil bir işlem olarak değil; rapor notlarına göre uygulama bütçe süreci ve idari tahsis/ödenek kararları üzerinden yürütüldü.

2025 yılına ilişkin Bakanlık bütçesi TBMM’de kabul edilmiş; bütçe kaynaklarının dağıtımı ve önceliklendirilmesi merkezî düzeyde şekillenmiştir.

<https://basin.ktb.gov.tr/TR-383753/kultur-ve-turizm-bakanliginin-2025-yili-butcesi-tbmm39de-kabul-edildi.html>

Olayın Tanımı

Bazı belediyelere ayrılan kùltür fonları kesildi veya azaltıldı; kùltür etkinliği ve üretim kapasitesi doğrudan etkilendi.

Analiz

Bu vaka, “paranın siyaseti” üzerinden işleyen vesayeti görünür kılar: Kùltür, belediyenin en hızlı temas ettiği kamusal hizmetlerden biridir; fon akışını daraltmak, belediyeyi hizmet sunamaz hâle getirmenin en düşük maliyetli yoludur.

- Resmî bir “yasak” yoktur; fakat kaynak kesildiğinde belediye fiilen etkinlik yapamaz, mekân işletme giderlerini karşılayamaz, üretim planlayamaz.
- Bu yöntem, yerel yönetimi doğrudan hedef almak yerine, kùltür hizmetini “lüks” gibi çerçeveleyerek toplum nezdinde belediyeyi başarısız göstermeye elverişlidir.
- Bütçe görüşmeleri ve ödenek tartışmaları, kararın merkezî alanda alındığını; yerelin ancak sonuçlarla yüzleştğini gösterir.

Etkileri

- Kültür merkezleri, festival ve konserler, atölye programları gibi hizmetler zayıflar; yurttaşın günlük yaşam kalitesine dokunan “yakın hizmet” alanı daralır.
- Belediyeler, sponsor/bağış/özel kaynak arayışına itilir; kültür politikası kamusal bir hak olmaktan çıkar, kırılğan bir finansmana bağlanır.
- Yerel yönetim, kültür alanında siyasi maliyet der; merkezî idare ise doğrudan yasaklayıcı görünmeden hedefe ulaşır.

DÜZENLEMELER

5- Ören Yeri ve Müze Gelirleri: DÖSİMM Üzerinden “Gelir Vesayeti” (Süreklilik Gösteren Mekanizma)

Tarih / Resmî Dayanak

Müze/ören yeri gelir rejimi, Bakanlığın döner sermaye yapısı (DÖSİMM) ve buna bağlı düzenlemelerle yürür. DÖSİMM, müze ve ören yeri ücret tarifelerini ve giriş esaslarını resmî kanallarında yayımlar.

<https://teftis.ktb.gov.tr/TR-14517/kultur-ve-turizm-bakanligi-doner-sermaye-yonetmeligi.html>

Müzekart gelirlerinden ayrılan payın belediyelere dağıtımına ilişkin Bakanlık cevabı, Belediye Gelirleri Kanunu çerçevesine atıfla “ziyaretçi sayısı nispetinde” dağıtım mantığını tarif eder.

Olayın Tanımı

Turizm yükünü (altyapı, temizlik, güvenlik, ulaşım, zabıta) fiilen yerel yönetimler taşıırken; müze/ören yeri gelirleri merkezî tahsilat ve yönetim altında toplanır. Belediyelerin payı varsa dahi, bu payın akışı ve yöntemi merkezî rejime bağımlıdır.

Analiz

Bu, “gelir topla–pay dağıt” teknikli bir mali mekanizma gibi görünür; fakat yerel demokrasi açısından kritik sonuç üretir: kentte üretilen turizm değerinin mali kontrolü merkezde kalır.

- Ücret belirleme, işletme modeli, biletleme sistemi, kullanım izinleri gibi başlıklarda karar merkezi olduğunda, belediye “turizm kenti”nin gündelik maliyetini taşır ama gelir tasarımını yönetemez.

<https://dosim.ktb.gov.tr/TR-218202/muze-ve-oren-yeri-ucretleri.html>

- Bu durum, “kamu yararı” söylemiyle meşrulaştırılsa bile; yerelde seçilmiş idarenin, kent ekonomisinin en güçlü damarlarından birinde stratejik söz üretmesini engeller.

Etkileri

- Turizm sezonunda artan nüfus baskısına karşı belediyenin kaynakları yetersiz kalır; hizmet kalitesi düşer, yurttaş memnuniyetsizliği artar.
- Belediyeler, merkezi pay/transfer mekanizmalarına bağımlı hâle gelir; bu da kültür-turizm hattında mali vesayetin süreklileşmesine yol açar.